

Лични трапат у недељу: средом, петком и недељом.

ЦЕНА ЈЕ ОВА

за Аустро-Угарску:	
на цалу годињу	12 еор.
на пола годиње	6 "
на четврт годиње	3 "
на један месец дана	1 "
за Србију:	
(у сребру)	
на годињу 120 гроша, на пола годиње 60 гроша,	
на четврт годиње 30 гроша чарш.	

ЗАСТАВА.

О Г Л А С И
 рачунају се по количини врста или места које заузимају из оваких ситних петит слова и за сваку врсту плаћа се увек по 6 новчића а за жит сваки пут башка по 30 новч.

Д О П И С И
 шаљу се уредништву, а претплате и огласи администрацији „Застава“ у Нови Сад, у кући под бројем 11 и 12 у Дунавској улици

Рукописи не враћају се натраг.

РОЈ 107.

У НОВОМЕ САДУ, У СРЕДУ 12. (24.) СЕПТЕМБРА 1873.

ГОДИНА VIII.

БОСАНЦИ И АУСТРО-УГАРСКА ДИПЛОМАЦИЈА.

Има више од три месеца дана, како су 30—40 Босанаца из Турске Градишке, (Бербира) испред насиља турског пребегли на ову страну, и ставили се под заштиту аустро-угарске државе, и односно њене дипломатије.

Од оно доба до сад не само да се нису наша страдајућа браћа помогла, него су Турци као у пркос и за инат још бешњи и окрутнији постали, узаштице, па и продргоше имаће пребегли трговаца, позавраше неколицину из Градишке, и до 20 најумућнији трговаца у Бањалуци, само зато, што нехтедоше подписати изјаву, да су пребегли Босанци неваљали људи и бундије, а заостали хришћани да су задовољни са турским властима. Напоследку валија Мустафа Асим-паша дотле је Аустро-Угарску понизио, да је њеног конзула, Драганчића, који га је поодити хтео, да се о ствари ствари извести, пустио, да читав сат у предсобљу чека, па га је по том оправно, са изговором, да није код куће, и то на начин, да је овај могао и морао се својим ушима и очима уверити, да је валија код куће. Кажу, да је конзул на то конзулатску заставу увукао, да је на ову страну прешао, и да га је гр. Андрашије у Беч одазвао.

Шта ће даље бити, видићемо, но сад да чујемо, шта пишу неки листови о босанској ствари, јер су у последње време већ неки пештавски, бечки и пруски листови проговорили.

„П. Наplo“ у 216. бр. од 8. (20.) септ. напомињући затвор бањалучки хришћана од 1. (13.) септ. и догађај са конзулом, узима од увреде конзула повода, те пише међу осталим ово:

„Нас немогу окривљавати, да немамо учешћа према страдању хришћана, и сами нехришћани у Турској, и да смо равнодушни према развитку њених унутрашњи, и до нас допирући ствари. Но ово екстремство и човекољубно осећање не може нас на владасти, да напустив осећања, да дотом приликом пријатељски ословљавамо, и посредујемо код Порте, делотворно се умешамо у унутрашње послове њене, у интересу њени грађана. Јер из тога што смо — као што догађаји од последњих месеца доводи показују, — пријатељску политику, и симпатију подунавски кнежевина нисмо ситничарски одбили, и што смо готови, и жртве приети (? У.) за њин и наш напредак у погледу народно-економски интереса наши: још неседеју, да напустимо и на кошку метело још сећи интересе, а то је: одржање добри одношаја са турском царевином. Ово две ствари: услов добродошља као са турском силом, тако и са подунавским кнежевинама немогу бити непогодљиви у очима мађарског политика; шта више, да и суплеменици босански хришћани, и српске дипломате такође тако мисле, показује владање београдске владе у тој ствари, јер у пркос свему подготарању, шта више, и свему подпаљивању, није се одважило, да каква делотворан корак учини за бербирске или новоградшке пребегле, нити ће учинити.

Шта је гр. Андрашије могао учинити добром реч, то је до сад постепено и учинио, пребеглима је извршио слободан повратак, и да у будуће може се подобним успехом радити, то могу и сами интересовани Босанци највише тиме подпомоћи, да се враћају парти углед споља раздражујућим корацима, и зметевима на представнике велики сила, да ове посредују.

Како је „П. Наplo“ орган деаковске странке, и како у овој ствари без сумње говори по надахнућу оговоре, то онда можемо знати, колико је сати ударило код аустро-угарске дипломатије, односно код грофа Андрашије у погледу пребегли Босанаца.

Ми сад нећемо да испитујемо, је ли Бањалучанин Стеван Јекмић, који је тајним куплењем подписа у Бербиру противу пребегли Босанаца непосредни повод дао бегу ти Босанаца, и у каквој је свези са конзулом Драганчићем у Бањалуци, који је још јане хришћане у Бањалуци подбадио, и који је можда, немогући тим путем успети, другим путем окренуо, да аустро-угарској дипломатији даде прилику, како ће ова и хришћанима лепо лице показати, и Парти опет умирењем хришћана услугу учинити, или

јој напуштањем хришћана нову сведочбу свога пријатељства дати, не би ли од ње за се што изкамчити, или измајсторисати мога: али свакако садањи поступак аустро-угарске дипломатије са свим је удешен према томе.

„П. Наplo“ још се хвали, како је гр. Андрашије добром речу Босанцима услугу учинио, како јим је слободан повратак извршио.

„Слободан повратак!“ Ако је то слободан повратак, што би се слободно повратити могли, за то јим није требала ни услуга, ни добра реч Андрашија, то су и сами могли учинити: слободно им је било натраг се вратити.

Но са каквим последицама? Ту лежи. Наши читаоци сећају се писма, што га је валија пребеглима Босанцима оправно. Онда је врло лукаво стојало: да се неће нико каштиговати због бегства, али с додатком: у колико не буде друге кривице било, а бегству је баш то био узрок, што су неки већ ковалитак „другу“ кривицу на пребегле, и што кајмакам, кад су хришћани томе у траг ушли, и потужили му се, место да је клеветнике на одговор узео, и суду предао, а он је хришћанима затвором и сургуном у Азију претио. Какву је вредност имала дакле добра реч, Андрашијева у таким околностима? Не би ли их валија на денунцијацију и клевете затворио и прогонио не због бегства, него због тога, што су се тобоже неосновано у Цариград туживали, и народ на то подбунјивали? Та не видите ли, не видите вас сунице, шта је валија доцније са осталима заосталим хришћанима у Градишци радио, и шта сад са Бањалучанима уради? Кад он још сад силом хоће да пребегле направи „бунтовницима“, и то мучећи, и не то да терујући људе, којима не налази друге кривице, осим што неће да лажно сведоче, шта би он дакле био радио са пребеглима, да су се на Андрашију „добро реч“ натраг вратили? Толико је исто и баба израдити могла, на то није нужна била „свемогућност“ аустро-угарске дипломатије. И зар незна гр. Андрашије, да је тобожње уверење писмено, што га је валија ген. конзулу Теодоровићу дао, нешто друкчије гласило, ма да је требало бити истоветно? И кад би галја позавио ген. конзулу дано уверење, ипак хришћане прогонио — шта би аустро-угарска дипломатија радила била? Метула би нос у футрол. Доказ томе је то што ево на таку увреду и самог њеног конзула, због какве је увреде Француска Пруској рат навестила, „П. Наplo“ нема другог одговора, него да још гласи Порту, да одржање њено сматра још за већи интерес мађарски, него и пријатељство подунавски кнежевина, па да би мађарска дипломатија и корака учинила, кад би валија јадне и сузне Босанце покосио?!

Нико није то тражио, да се Аустро-Угарска зарати са Портом због пребегли Босанаца; али зар нема други међународни средства, осим „лепе речи“, на којој ено Турци конзула морално ћушају? Или зар ово морално ћушање конзула — а било је пролето и физичног — не оправдава строжије кораке? Или је Аустро-Угарска под гр. Андрашијем дотле пала, да је и валија босански, Асим-паша ћушати може, ваљда зато, што је овај род Султанов? Или „велика“ Аустро-Угарска само према „малој“ Србији има онаки мера, као што је обустављање паробродске пловидбе, и т. д.? „П. Наplo“ чува углед Порте, и држи, да је повређен тиме, што су пребегли Босанци замолили посредовање велики сила, а не види јадан, како је пао углед Аустро-Угарске, кад јој Турци без каштиге конзула вијају, и кроз руке пропусте, и кад јој један паша турски конзула вређа, и цуца јој изпод носа?

По чему је повреда Партиног угледа, ако се хришћани, ослоњени на међународне уговоре, и на сам парижки уговор од год. 1856. који се позива на ферман од исте године, и који позив по речима самога турског филског Палмерстона овлашћује велике силе на посредовање — у својој невољи

обрате на велике силе? Нису ли пребегли Босанци врло политично поступили, кад се на те велике силе нису у првом реду обратили, него у првом реду на Аустро-Угарску, као суседну, и не само симпатијом њени погранични племена, него и трговинским одношајима интересовану државу, и давајући ово заступницима остали велики сила на знање, и њи у другом реду за подпомоћ молећи, хтедоше уједно тиме предупредити сумњу, као да од Аустро-Угарске са овом у каквом поједином договору стојећи другу какву осим дипломатске, моралне потпоре траже, и да тим аустро-угарској дипломатији код други сила посао олакшају.

Но аустро-угарска дипломатија видећи немоћ своју и према самом једном папи турском, који јој на граници немир прави, с њом у трговачкој свези стојеће трговце затвара и мучи, и који јој дипломатског конзула њеног шамари: облачи се у овчију кожу и љуби палицу, која јој представника бије, и напоследку себе — велику силу — пере тиме, што и суплемена дипломатија „мале“ и „вазалске“ Србије није никакав корак учинила. Или је и Аустро-Угарска постала вазал? Тако изгледа, само се незна још чиј: пруски, руски, или пруско-руски, или напоследку и самог „болесног човека“, коме душу чува.

И тако је сва прилика: да аустро-угарска дипломатија пребеглима и заосталим Босанцима не може и неће ништа помоћи.

Но ово ће и бити последњи корак, што су гурга Босанци учинили код Аустро-Угарске.

„Где несреће — ту и среће има.“ Сад се види, шта је значио извикани „обрат“ аустро-угарске политике према хришћанима у Турској.

Ништа друго, но — сиренску песму за кнезове, да се свету очи замажу, да се чини: да и „планета има планетице.“ Quod erat demonstrandum.

Знамо ми: да ви требате још 5—6 година мира — али ће се Бог и српски народ постарати, да ваша браћа „вас и вапеша спасења ради“ не робују ни толико година.

Напоследку „П. Наplo“ тако је безобразан, да још замера, што „Застава“ води бригу о својој браћи Босанцима, и што ословљава хрв. сабор, да због њи интерпелује владу, и упути гр. Андрашија, да се умеша у то. „П. Наplo“ признаје, да се врло интересује, како ће бан дотичне на то опомнути, које су границе „надлежности“ хрв. сабора? Но није речено, да хрв. сабор упути гр. Андрашија, него своју владу, да ова својим путем преко уг. министра-председника, као законитог учесника у спољашњим делима, позорност министра спољашњи дела на то обрати. Зар ни толико не кажемо „надлежности“, него „репрезентационог права“ нема хрв. сабор, хрв. влада? Шта наопако? Дакле Турци би могли сву ербску и хрватску браћу на граници поклати, а хрв. сабор ни да писнути несме? Та нису ли у Трету трговци подобно што учинили? Не припада ли тако „репрезентационо“ да не рекнемо „петицијоно“ право и самим муниципијама?

Далеко смо дотерали.

Исти „П. Наplo“ има у 217. броју од 9. (21) септ. допис од 6. септ. из Загреба, у ком се међу осталим каже:

„Садашњи валија, Асим-паша, султану ближи рођак, који је више година био министар полиције, суду види саму заверу, и зато је гонење под њим у велико мах претело.“

„Сад је, вели, и он (ген. конзул Теодоровић) увидио, с ким има посла. По штета је, што баш данас путују у Беч на неколико недеља на допуст, сад, кад се валија сутра у Сарајево враћа, и кад би баш требао, да је на својој столици у Сарајево да паралелне плетке руског и немачког конзула, које снују под изговором унапређења трговачки интереса.“

Дакле да се аустро-угарска дипломатија извуче из неприлике, сад се окривљују руски и немачки конзул.

Том приликом „П. Наplo“ вади нешто

из бечког дописа од 4 (16). септ. у пруским „Келнским новинама“, у ком стоји:

„Босански хришћани су своју споменуцу не само нашем (аустро-угарском министарству спољашњи послова, него уједно и овдешњим представницима свију велики сила, па и енглеском поднели. Овде није познато, какав су одговор ти представници дали одбору, који је споменуцу поднео; али није вузде тајити одговор аустро-угарског кабинета. Овај на престо гласи: да наши уговори забрањују нам свако мешање у унутрашње Портин ствари, и да ћемо се уговора строго придржавати; но ако молимо то задовољава „морално“ ћемо тежити, да ондашња влада жалбе босански хришћана учини предметом истраге. Ово је обећање, у колико је овде познато, и одржано је; но да те жалбе за сваку заштићавемо, на то је тим мање готовости, јер у Бечу се свз непосредног извора знаду: да су жалбе босански хришћана што неосноване, што претеране.“

То је дакле „дуге беседе — кратак смисао.“

Гр. Андрашије, да се извуче, у „Келнским новинама“ проглашује босанске жалбе што за „неосноване“, што за „претеране“. Па шта онда остаје од њи? Ништа, него то: да су „Турци прави, што су здрави, а хришћани криви, што су живи“.

Кад се тако мисли, онда се може мислити, каква је „морална“ помоћ она, што је гр. Андрашије обећа, и учини, без сумње онака, као што је учинио онај, што је неком за препоруку дао писмо, по ком је овај извукао 25 лешковаца.

Какве „наше“ уговоре подразумева ту гр. Андрашије? Ваљда уговор од 3. (15.) апр. 1856. између Енглеске, Француске и Аустрије, којим ове заједнички и појединачки гарантују независност и целокупност Турске? Но баш јој тај уговор даје право мешања, свакако пак делотворно посредовања код Порте, и то веће, него што истиче посредно из саопштења хата у IX. чл. парижког уговора од исте године, јер кад се ова монархија обезвједе, „случај рата“ направити од повреде „независности и целокупности“ отоманског царства, онда јој за цело мора припадати и право, у питањима, која „случај рата“ као последњу имати могу, дипломатски мешањем или посредовањем својим, одклонити опасност и терет ратног мешања.

И тим очевидно званичним дописом посведочила је аустро-угарска дипломатија, да би рада на две столице седити, и свакако да је већи пријатељ Турске.

Имамо и изјаву „Н. сл. Пресе“ у босанској ствари. Ова у листу од 7. (19.) септ. има чланак под насловом: „Догађаји у Босни“ у ком међу осталим ово пише:

„И садаше, на срећу на два на три жалосна (? У.) места ограничене смутње проистичу из маловажног тресења; јер прави извор лежи много дубље, и ту је умешана дугачка рука, која од Неве овамо домишља. Звона, које су хришћани потајно т. ј. без потребног допуштења турске власти, хтели обесити, Турци су конфиковали; то је довело до граваог сукоба, и до уобичајеног закасањеног посредовања турске власти.“

Дакле овај „светски“ лист не зна ни прави повод данашњем зашлету, и тражи извор чак у — Неву.

„Ако, вели „Н. сл. П., споменуца, што је страјној дипломатији поднесена, и која напртава умасну слику административног неваљалства, у себи најчистију истину садржава, то би списаоци те споменнице могли код своји рођени људи захвалити се, што спољашњи тако често за нос вучени свет неће одма да верује на таке јазуке.“

Дакле и ако је истина, нису криви Турци, који зло чине, него они суплеменици, који одавна страдања на видик износе.

„Не пада нам на ум, вели даље „Н. сл. Пр.“ захтевати од нашег спољашњег министарства, да ако је част Аустрије као гарантујуће силе озбиљно додирнута, (с поступком валије са конзулом у Бањалуци), да се уздржи од енергичне мере, само да не стане на линију барута, која од Црне Горе дуж целог дољњег Дунава кривуда. Али у овом случају по свој прилици да ће као и пре помоћи палијативна средства, и да појединачна велика сила неће имати оправданог повода, да предвари друге силе. Злом стању у Босни неможе се декретима и мешањем, свему је корен дубљи, културни. Већма

обдарен живаљ, са просвећеном Европом за леђима одржаће напоследку победу. То је дуготрајни процес, развитак. Несумњиво имају хришћански народи у европској Турској будућност, коју би најсмелији политички филозов тек *несигурном* руком нацртати у стању био, али је најмање мотива, побуде у садашњости за ма коју гарантну силу, да појединце поступајући, покуша са Босанцима покушај „политичне замишље“ — баште.“

„Н. сл. Пр.“ теши дакле страдајуће хришћане са далеком будућности, као оно језуите сиротињу са „блаженством онога света.“

На последку је и „П. Лојд“ проговорио уводним чланком у 217. од 9. (21.) септ. Он пише:

„Испитивање познати догађаја у Босни као да је дало повода озбиљним размирицама између турски и аустро-угарски званичника, којима је поверено испитивање ствари. Иако се сукобу, који до сад ништа непоказује, што би тим локалним (? У.) распрама на истоку необичан значај дало, то је ипак иста у овом тренутку негодна, и тешко ће замућене одношаје између обе државе у првобитни колосек довести.“

Не насилно разорење, него *распадање* Турске од саме себе почиње лагано, али се грозније ступати у круг политичке могућности.“

О то да не смета назроком „П. Лојду“, да одма за том самртном песмом не каже:

„Што ће више у Цариграду морати се губити поуздање у властиту снагу, то ће више Порте морати примити се Аустро-Угарској, која се у свако доба показала од саме Порте енергичнији и увиђавнији заступник турски интереса у Европи.“

Није ли у томе кључ поступку аустро-угарске дипломатије према Босанцима? Или онако поступање валдаје са аустро-угарским заступницима значи примичање Аустро-Угарској? До душе лепо, и одвећ часно примичање.

У обште затварање и мучење раје, и — љушање аустро-угарски заступника, лепа је ауграција Андрашијевог „*békes kifejelés*“-а (мирног развитка), на истоку.

Али да! Само још 5—6. година мира — то је девиза мађарске спољне и унутрашње политике: као да би то Мађарима и Угарској припомогло, кад би за 5—6. година таког „мирног развитка“ хришћански народи на истоку изнемогли.

Но међутим сва Европа ништа није друго, него голема барутана, која само варилицу своју очекује. Босанско питање већ је постадо подпрашени олук на топу источног питања — где је рука, посветила му се, која ће метути лунту на олук?

Где је? Или чекамо, да громовна муња лунту замене?

Али да! Аустро-Терезијски орао разастрео је своја „бикеш-кифеједешка“ крила над Балканским полуотоким.

Блажени, који му још верују!

Г О В О Р

Дра Рогоулића, посл. среза иришког о ревизији.

Високи саборе! Стријеље високе куће нећу на дугу пробу ставити, и ја неби говорио кад би за предлог краљевинског одбора гласовао; но кад гласам за противан предлог, држим да је потребно са овог места неколико речи проговорити, и то због тога да обележим своје становиште, да нам се неби казало да смо летели са неким илзузијама и сањаријама противан предлог поднисила. Да оправ-

ПОДЛИСТАК.

СА СВЕТОКЕ ИЗЛОЖБЕ.

I.

Два су разлога који ме нагониле, да пишем ове чланке. Први је разлог, што у овоме најглавнијем српском листу још није описана *цела* изложба *своју* држава, по томе како су поједине државе и изложени предмети распоређени. Други је разлог пак тај, што навесно знам, да су се многи од читацаца надали доброј години и путовању на изложбу а свагда тешили с оном народном пословицом: има више дана него кобасица. Ја сам иначе велики љубитељ нар. пословица али закључани непријатељ кобасица и у тој мржњи на кобасице тако сам задешен, да држим, да је ова пословица изгубила своју „предсказателну“ моћ баш с тога, што има и кобасица у њој. Дакле ја хоћу да им се осветим — али не онако ђачки — него намеран сам, да онима читаоцима, који се уздаше у ту кобасичарску пословицу пружим неке накнаде тиме што ћу им описати целу изложбу, јер после овако абенне жетве неверујем, да ће лично на изложбу путовати и својим очима гледати толико дивоту и красоту.

Едем, који учитају ове чланке из првога разлога, молим да ме немере строгим критичарским наочарима, јер овај посао, у колико је користан за самога писца у толико је богме и мучан; ко је видео ту опромцу изложбу, тај ће ми одобрити то. Онима пак, који учитају из другога разлога, великим насма, братска, да је боље и ишта него ни-

дам дакле становиште, које смо ми у нашем предлогу истакали: да се предложена ревизија нагодбе не слаже нити с правом, нити неодогуара потребама народа нашег, прозборићу ово неколико речи.

Господо моја! Ми знамо врло добро да се не може добити тако рекућ једним махом и једним ударцем све што се жели и намерава, али има и такви околности где заиста понос и част народа не допушта да се све извиди изгуби, да се нити оно не постигне, што најпреча потреба за живот народа, који држи, да има право и способност живити животом својим.

Данас г. моја! сматрали ми нагодбу како му драго, данас је онај дан, којим приступа српско-хрватски народ на нагодбу и прима савез с Угарском, ступа дакле наново у онај државоправни одношај, који је био догађајима г. 1848. прекинут. Макар како ми преко тога прелазили, макар како ствар завлајали и превлајали, не да се то тајити, јер не имајући потребити атрибуту закон нагодбени од 1868. све до сада само фактично постоје, те да истом приводе главног фактора — народа — има настати правим законом. Знали ми то ревизију или нагодбу како му драго, тек од сада од приводе овога сабора добија печат да је на њу народ формално пристао. Господо! Ја знам да је врло мучан и тешак положај нашега народа, ја знам да је он у ово последње доба претрпимо много више, него може бити икоји народ, знам и то, да је задаћа ваша, коју сте извршити имали, врло мучна и негодна, те ћу допустити и признати да је и патриотична бар од оне господе, која су увек и на сваком месту и у критично доба народна права онако заступала, како то доликје ваљаним синовима домовине наше, те ћу допустити и признати, да је могуће да вас је сила околности могла навести, да на овакову ревизију нагодбе пристанете. Али исто тако ће те допустити ако желите праведни бити да исто тако патриотично о бољу народа размишљава и бољу му будућност осигурати намерава и онај члан народа и сабора, који каже, да предложена нагодба неодогуара праву и потреби земље, да се у оваком види примити неможе, да с овом садашњом тобожном ревизијом неће ни најмање престати борба, да се неће ред и мир у онако љуто осакатеној земљи повратити, него да ће отуд постати поновљена и још тежа борба. Зашто ће бити још тежа борба? Зато, јер се сада неће моћи рећи да формално народ пристао није, те приговараће да је нагодба незаконита (гласови о!) Молим — то зато тврдим, што је добила формално приволу народа — који ју досада признавао није. Но морам додати и признати да са свога гледишта и данас ту приволу несмотрам за подлуну, пошто је знатан и велик део народа неподелује. Неподелује је војна крајина, која је својом досадашњом борбом, својим досадашњим радом омогућила, да можемо говорити о правима троједне краљевине. Јер оудите уверени, да није она стражарица и пре год. 1848. и борила се јуначки год. 1848—9. заиста ни трага ни гласа неби било државном праву тројне краљевине, већ би било одавна избрисано. А ми данас хоћемо да ју контумирамо. — Зајиста нитко већег слава славити неможе данашњим даном, него ли угарска држава, која по тако јевтину цену добија приволу народа српско-хрватског к нагодби, коју је она год. 1868. како је тела написала. —

Господо моја! не увиђам никакве разлике између нагодбе од год. 1868. и предложене ревизије, и ако би ме могло когод уверити да је ова ревизија на боље, да је она добит за ову земљу, ја би уз њу пристао, но ја држим да би се бадава трудио већ због жалосног искуства од прошли три и више година; да немамо пред очима искуство од после год. 1868. могли би се неким илзузијама варати и надати, да ће од такве нагодбе бар какова

шта; кад им је она злокобна пословица покварила и осујетила живичан „густ“, ја сам готов да им нахнадам то у неку руку тиме, што ћу их мољити, да ме у духу ирате по изложби, шта ми пође за руком, да им „густ“ овом приликом испуним и нада им у пркос кобасицама не остане јалова.

Држим да је илустрично описивати, како је по никла сва светска изложба у Бечу и колики обим заузима, јер то су читави читали у предходним чланцима у овоме листу. Ми ћемо пре свега да се врнемо главној индустријској палати, па да разгледамо појединце све државе у њој.

Дакле прво и прво ми ћемо преко мора, чак у — Америку.

Небојте се мора ни морске бедести. Ове се године не путује морем у Америку, него многим крајиним и лакшим путем.

Са главнога пута зеленога Пратера сврнули смо мало на лево. За тили часак створили смо се пред западном капијом индустријске палате. Овде ћемо да уђемо на калију, а из ње кроз онај чудновати капијик, што га цивилизација зове *турнике*, па ето нас у палату, где се лево и десно пружила та благословена земља, тај нови свет — Америка.

Американска изложба смештена је у две галерије, у лево и десну и у једну покривену дворану намећу прве и друге десне галерије. Разауме се по себи, да наш носилац наочара није наклоњен демократској партији, ал' ми ћемо ипак да се врнемо одмах на десно, у Северну Америку, у изложбу еједнићених американских држава, онамо, где нас „републиканско“ срце од вајкадавуче. Први предмет

корист по народ произтећи, али то су истом праве илзузије, ако се још и данас од овакове нагоде чему надамо. Да су то илзузије, видимо већ отуд што браћа наша преко Драве ни немисле поштено ову нагодбу држати, јер да ју мисле држати, они би били држали и стару нагодбу. (Живео). Питам вас господо какво уверење имате да ће те ма каква бољак народу нашем овом ревизијом нагодбе стећи? Питам вас да л' вас није искуство само од ове једне године довољно научити могло, да зајиста државници угарски немисле и нит им је на крај памети ову нагодбу — какова нам се сада пружа, у живот привести. Али може бити да је добро, да ова кузавна наша земља и то искуство задобије.

У истину немам тога уверења, да је већ све пропало, ако се ова нагодба прими — наш народ је много већи муча и невоља, много више зла претрипо, него ће следити отуд ако се овај закон прими. Но господо није оправдано да ми улетимо без сваког разлога, да испишемо онај бели лист, који су нам Мађари г. 1861. нудили да га испишемо, веллим приволом нашом на очиту пагубу и штету народа нашег. —

Из целе рааправе што се од јуче овде води, почевши од г. извештеља неизузимајући ни једног од г. говорника, који су ревизију заговарали, нисам мого разабрати штогод битног и стварног, одкуд би се заључити дало да је предложена ревизија боља и користнија по народ и да одговара потреби његовој, нати сам чуо други разлог, већ да нас је гвоздена рука околности присилила, да су нас неодољиве околности приморале, да је било све на коњу стављено, ако се ова нагодба неприхвати. Питам свакога, да ли се таквим начинном уговори међу народима склапају, да ли има ту трајна темеља, на којем ће се као што г. извештељ наговешћује наша државна зграда подићи моћи.

Зајиста из ти уверавања оне господе, која су препоручивала примање законске основе о ревизији, немогу ово уверење задобити, а још мање веровати, да ће одаца наш народ, који је као што га је вредни г. заступник третски у свом врло лепо говору нарисао, да је врло тежак болесник — задобити пожелани и потребити онај мир, и да ће се ред у овој земљи увести. Господо моја! Из васколикко светске повеснице познато нам је, да се обично кад се је штогод протугуравно уваљало — да у нашој повесници непосижем далеко натраг починемо од Ваха — увек се је приповедало и изтицало да се смера неки мир и ред завести — отрицали плашт да се прекије безаконје — на ово знамо, јер смо живи сведоци, кад се је нагодба од 1868. створила, каква су се златна обећања по целом народу раскинула, да би човек помислио да ће нам се домовина у рај претворити, и народ бог зна како сретне дане проводио. Па видимо куда смо дошли — куд нас је нужда натерала. Једногласно осудило је српско-хрватски народ нагодбу од г. 1868. Ко то тај, тај може порећи све. Исто тако се је једногласно наш народ изразио, да он жели савез са Угарском на темељу подпуне државне аутономије ове краљевине. — П. кад би ме мого когод убедити, да овај закон, као што се сад на прихват предлаже и најмање одговара оном мериду државне аутономије, која је неодољиво потребита за живот народа, ја би први казао пристајем, ма да не одговара мојим жељама и очекивању, јер желим да народ свађе из независности, да се извуче из овога ала, које га већ више од 10 година једе и трује. Али колико год сам прегледо и проучао ту хвалењу нагодбу — и колико год сам о њој размишљао, немог ништа доброг и новог наћи, немог ни трага наћи, да се је оно обећање испунило, које је велештовани мој пријатељ и заступник третски приликом бранења адресе, да је (чита: једна је точка у основи адресе од које се надам добрим последи-

што вам упада у очи, то је у средиви орман *златних перета*. Златно перо! Перо али златно! Никада лешне ни природније мисли, метнути у американској изложби на прво место перо то златно перо! Али шта је сво овде у левоме ћопку? Неки њу-јоршки фабриканат наместио у ћопку стол пун опет златних перета на продају, а над столом исписао са сложеним перетима онај божањствени надпис: „Перо је силније од мача!“ Јест, ва истину, и приличи једном Америјанцу да показује свету ту ужасну истину, али не приличи Јевропејцу да *крупје* та златна перета. Чисто ми миогледа, као да ће онај Америкац рећи: гордељиви Јевропејце, кад у седини старости своје ниси *стекао* овако златно перо, а ти нај *крупје* га од Америјанца; што је мени на дјку и славу нека ти је на стид и срам! Хајмо погружени даље!

На десној страни галерије у Ђопку ишарани су видоци разним фотографијама, међу овима група фотографисане деце од једнога чинчинатског фотографа. Испод тога шест орманчића ситних фотографија од нејагарином водонаду, том грозвотном сведоку славе и одважности некадашега јунака на ужету чувенога Блондена. Овде нам упада у очи читав низ фотографисаних микроскопских препарата некога Ричмана из Чинчината. И ово је нова ствар у фотографији, а судећи по снимљеним ситним животињцима и разним органима њиховим засебице сва је прилика, да ће овај начин копирања учинити замашна напредка у научном испитивању органскога живота. Преко пута на левој страни упада у очи читав рам американских ма-рака и новчаних банкнота. А идући даље десном

цама, а то је изјава да заједништво с Угарском не изискује да се заједничким сматрају сви они појмови, које нагода као такве признаје. Овом изјавом отворили смо си пут, на ком ћемо делокруг наше легислативе према правој потреби земље раширити.) (Саринића.)

Б Е С Е Д А

Председника Матице српске, Стевана Брановачког, приликом отворања матичине скупштине 1873.

Славна скупштина! Поштована господо и браћо! Пошто смо се у данашњу главну скупштину „Матице српске“ ради саветовања и решавања на дневни ред стављених предмета довољним бројем искупили, — то ја отворајући седницу, све вас поздрављам са добродошлицом!

Имајући дужност стање ствари овога просветног завода вама приопити, допустите ми пре свега да наведем извршење закључака ланске главне скупштине у опште; услед којих

Разрезана је плата секретара на означене фондове по размеру њихових доходака. —

Израђена су правила за питомце и упуство за надзорника и поднеће се скупштини на оцену —

Попуњена су била полунитомачка места и питомачка у димитријевићевој заклади —

Учињени су кораци, да новосадска читаоница свој дуг (350) Матици исплати

Штампан је преглед матичиног капитала у књигама —

При састављању рачунарског извештаја означене су веће своте издавања, по могућству —

Бечким питомцима, у границама на то одређене своте давани је припомоћ —

Рачуне за године 1871. и 1872. прегледао је најпре стручњак, а по том скупштински одбор; рачуни текелијиног и јовановићевог фонда за годину 1872. послани су вис. министарству —

Дуг арадске вароши примљен је (15.903 фор. 37 новч.) —

Награде за дотична дела су расписане — а

На текелијину кућу у Пешти, учињене су најпотребније оправке (800 ф.) —

Што се пак даљег рада управног одбора тиче, у економској струци, као и рада књижевног одељења, о нама ће свако у својој струци особени поднети извештај. Но ипак ми овде споменути ваља, да под управом Матице српске има три врсте фондова, и то:

1. *Књижевни фондови:* матичин, Накит, и Хаџи-Ристивић;

2. *Штипендијски фондови:* текелијин, јовановићев и костивић;

3. *Приремени:* Петровићев фонд у Новоме Саду, Илије Коларца; — за споменик Вука С. Караџића; — и за потпомагање српских вероисповедних школа, бечких грађана — Овај последњи са 60. и фонд Хаџи-Ристивићев 1000 ф., придонели су ове године; а за романовићев фонд писано је извршитељу дотичног тестаментара г. П. Грчићу у Вуковар, да нас извести, у којој се стадији налази та ствар.

Што се даље поособни фондови тиче, у погледу *Накитног фонда* имам још приметити: да је добровољно основатељ Јован Нака В. С. М. ове године положио сав основни капитал у готовом новцу, са 5000 ф. у сребру или-ти 5270 ф. у а. вр. што се на ново под емауту 7% издало.

У погледу *матичиног фонда* пак, имам вам до знања доставити, да је ове године поменути фонд добио легат блаженопочившег ц. кр. капетана К. Завишића од 8—900 ф. а од некојине гђе Марије Харшове рођене Петровић имаће матичин фонд да први легат од 1000 фор., ако то још и није нама формално пријављено. Да је земаљска влада у Загребу умалења, да одобри поравнање са удо-

страном застаћемо пред групом американских острвара, револвера. Два америк. војника испуњена у руву војничкоме са пушкама у руди бесно гледају на публику. Нека их нека севају мрко, али наш поглед зауставља се сасма благо на групи америк. *оргула* и *хармонија* фирме Мазон и Хамлин из Њујорка. Ово је једна од најчувенијих фабрика за оргуле и хармоније не само у Америци него и у Јевропи. Фабрике им производе 150 инструмената на недељу, а што се тиче металних, спољна изгледа и гласа, о томе се најповољније изразише при стручњаци света. Систем који је у ових инструментената савршен је, те је постао *неодољив* висококој фабрицији оргула и хармонија. Регистри су тако мајсторски удешени да најмањи притисак на тастатуру производи најлепше свете, да их је жива милина слушати. Сваки који седне за један од тих инструментената, устаје с највећим ушћањем, а кад сам ја одсвирао на њима бисер нашега православног појања ону просту али величанствену херувик, мени сину кроз срце жељава, кад би у нашим црквама — али Ђуткац, да ме не прокуне когод са тих јеретичких мисли и жеља! Међународни суд досудио је овом власти красним инструментената највећу награду, која се хармонијама давала и то с пуним правом.

Кад смо већ уз свирку да споменемо излог гласовира Г. Штека и др. из Њу-Јорка за које рекоше први вештачи на гласовиру, да им нема равнију читавој изложби. Слушао сам многе концерте чувених свирача на разним гласовирима у изложби, али једну дивну сонату бетовинову из руку чувенога Вилмера на једном од ових амер. гласовира

видом Петра Кисановића, како би Матица што пре и до овога легата доби могла; и наређено је опет, да се извиди: има ли што Матица и иза Лазе Урошевића услед његовог тестаментна примти. А Јован Станковић, становник негда ердевички, ставио је Матицу за евентуалну наследницу једнога дела свога имања.

Г. Катарина Јанковићка, становница негда пештанска, а сад у Илоку — даде Матици на оставу свој тестамент, који ће без сумње и по Матицу користан бити у своје доба. У *смотрену Матицине куће* има *приметити*, да су два дућана до скоро празни били због тога, што се није нашло било кирајџија, а и ко се јавио био, мало је за то обрцао; за то је управни одбор за корисније бити пронашао те дућане на мање локале преградити дати, јер је лакше издати свако посебице, — и тако је од једног дућана дао преградити још један квартир, који се сад састоји из 2 собе, кујне, и шпалја; а други на дућан и магазин, што је сад већ под кирију и издано; а бившу шталу и шуну преобавити у стан са 2 собе и кујне; к томе и једну већу руну за помијару издати дао, — што је од преке потребе било. — У нади, да ће тако ти локали на мање делове сведени — донети извесну и бољу кирију заједно са каматом на ту опрему изданог капитала. — Прeko тога изнабе се и један предлог славној скупштини на расуђење и закључак, због подизања још једне нове продукције се имајуће зграде на матичином фондусу. Још је управни одбор и намеру имао у матичину кућу свој стан преместити, понајвише због горе наведеног узрока, т. ј. што су поменути дућани дуго без кирије били; али по учињеној комбинацији оних простора, који би потребни били на то, да се сад постојећи локали за матичини стан преиначе — са киријом, коју ти сад доносе, и оном киријом, коју за ову кућу и стан, у ком се све до сад налазимо — пронашли смо за пробитачније овде у овом стану и на даље заостати, и због тога смо овај стан и на даље на 3 године дана — по пређашњој цени 850 фор. поред писменог уговора прибавили. Имам овде још и то навести, да многи матичини чланови, који прописану чланства таксу на термине плаћати имају, од више времена дуг свој не плаћају, и због тога су у јавном листу, на уплату заоставших својих рата опоменути не само, но и славној скупштини у томе предмету решења ради биће предложен особени предлог за оделовити моћи ону штету, која се отуд за фонд матичини поруба. Тако исто биће и други један предлог изнесен о томе: шта се има чинити са новцем приложника на дворану, који до сад нису свој улог натраг узели?

На послетку кад се сравне извештаји од прелазне године 1871. и лањске 1872 — о фонду матичином, може се увидети разлика стања овога фонда, који се у томе састаје: 1871. заостао је био фонд са 103.921 ф. 7% н. у којој своти било је дуга 27.800 ф. а по садашњем извештају за 1872. има 105.067 ф. 76% заједно са дугом од 26.700 ф., а у књигама лежи 14.668 ф. дакле је фонд умножен. Но ипак знати треба, да се овај рачун само до 12. 1872. простире, а од 1. Јануара 1873. до 31. 8. 1873. принања са лањским касарестом заједно износе 3897 ф. 30 н. а издавања 4888 ф. 49 новца дакле је из други фондова више издано 991 ф. 11 н. на преиначење матичиних зданија, што се горњем страдателном матичиних зданија, што се горњем страдателном матичином дугу додати има. — Сад да пређемо

На *текелијин фонд*. Као што се овај из троструког иметка, т. ј. пештански кућа — арадски кућа и земаља, и у новцу састоји, тако ћу и примедбе за сваку частину посебно навести. — У обзиру пештански кућа журено је од стране

нећу нигда заборавити, тако је силовит утисак што производи вештачка рука на вештачком главовиру. Гледајући мадену али одабрану збирку Стенових гласовира упада нам нешто у очи. „Ми видимо некога, који није ту“. Упада у очи, што у амер. изложби нема оца амер. гласовира, нема оца који је први упознао Јевропу с амер. гласовирима а то је *Стиниј*, оснивач гласовира са преко мли унакрст положеним жицама, што их јевропски свирачи немогу доста да нахвале. Стиниј беше, који је на лондонској изложби 1862 год. приказао свету амер. клавири и своју конструкцију са преко положеним жицама. Од тога доба све фабрике граде клавири по тој системи наравно и добро и зло, али прорачуњено је да су *више од трећине* изложених клавира грађени по Стинијевој системи са преко положеним жицама, а то је разумје се знак, да је тај строј гласовира много брже и општије продоре себи пута него икоји други у реформисању гласовирске производње. Стога је проф. Ханелник врло умесно приметно: „Стиниј и ако није изложио своје фабрикате ипак је *ту и савремено*“ свима гласовирима свију земаља, јер су по његовој системи грађени гласовири аустријски, немачки, шпански, шведски, италијански на чак и руски“. Али је штета ипак, јер би се тек на извору могла осетити величанственост тона његових клавира, те после упоређујући с другима приметити у колико је постигнут оригинал а уколико је можда и изопачен.

Али да разгледамо још и друге ствари на да се пожуримо даље. На десној страни нам је излог

одбора код врс. министарства богочаста и просвете решење на представку, да се ручне штипендије одобре.

На то је пре 4 дана одговорено — поменуто решење одложено је докле: док се још лањске године: од врс. министарства захтевано подрбно извешће о текелијином фонду не поднесе.

У погледу пак арадски добара и руковања ових имама приметити: пошто закључак прелазне главне скупштине, по ком је требало на лицу места о постојећем стању ових ствари прегледом се уверити, — није био извршен *све до* лањске скупштине, то је управни одбор на ову цел изаслао био свога председника у Арад, који изасланство имало је тај исход: да смо се уверили о томе, — како су све куће одвећ запуштене и тако би многе поправке потребовале, — даље да се у грађевинама на имању текелијиног фонда и такви реалитети све до сад налазе, који су другима распродани, и тако да се управо не зна од тих упутних земаља — опште терете, ко сноси? а напротив, да заоставше у поседу фонда земље у рачунима повереника Лаз. Тенецког све нису ни уведене биле, а још мање аренду доносила; да рачуни именованог повереника од више година дана нису прегледани били, и да се веће своте, које од прихода напред поменутих добара, које од дуга арадске вароши при руку његових налазе; и тако је он још прошле јесени у ту сврху 12.000 ф. исплатио; премда преглед његових рачуна ни до сада још није се дао довршити, ово за то: што је напред после закључка својих рачуна опет неке свите с врху издавања од више година ископа, да се приме; ово пак и за то је изузетак чинио у погледу свога преданог рачуна од год. 1869 с тим: да је у тај свој рачун погрешно увео приход од год. 1870. и тако већи, него је у ствари био 1869. гоно учињене су неке мере, да се и ове размирице извиде и разјасне, у чему се та ствар управо налази и тако у свему с поменутиим повереником један пут на крај изиђе, на тек онда ће се управо знати моћи, ојем исплаћене своте, колико још Лазар Тенецки овом фонду дужан заостаје? и по што је исти на свом званију сам заваљо, изабран је за повереника арадског Дим. Крестић адвокат, и дато му је упутство: на који начин поменути реалитете руковати има и докле, док на предлог, — који ће се у овом обзиру славној скупштини изнети, што решено не буде. По Крестићевим рачунима од 1. фебруара до 30 априла текуће године износиће доходак упитни добара ове године 700 фор. више. (Свршило се.)

ХРВАТСКИ САБОР.

Осма седница 17. септембра.

Данашњу седницу отвори после 10 сати предподне подпредседник *Живковић* а на подпредседничкој столици седи подпредседник *Петар Хорват*. На владиној клупи заступници владе: др. *Мушић*, *Јурковић* и *Станковић*. — Дневни бележник др. *Рогучић* чита иза оверовљења непромењенога записника присијешне поднесе, и то међу њима: *Жупник* либитарјевачки моле, да се уреду доходи, које жупници добивају у нарави. (Пет. одбору.)

Беловарска жупанија изриче сабору захвалу ради његова настојања око крајинских шума. (Прима се на знање.) Влада предлаже законску основу о грађењу луднице за краљевину Хрватску, Славонију, Далмацију и војну крајину. (Законарском одбору.)

Живковић као председник изјављује да се је казалиштни одбор конституирао изабравши председником др. *Врлића*, а за извештеља др. *Дежмана* и да је овај одбор саб. председништву предао два предлога, један о уређењу казалишта, а други о поворитном запу (дисциплинарне уставове.)

модерне *ампаторске* коже за разне фабрикате, на левој иза оне продаје златних перета излог разних сатова, међу њима 5 календарски сатова с означеним временом једнога месеца. Даље излог амер. *зубних лекара*, а у томе су Американци прави мајстори, излог амер. творива за мушке хаљине. У средини галерије ваља споменути једну виолину, која је зготовљена до фебруара о. г. а стаје — *horribile dictu* — 10,000 долара (име јој је „*царска виолина*“). Склопио је неки *Георге Ремундер* из Њу-Јорка. Конструкција је нека особена, а чиствоћа тона ненадмашена. Може бити да Бу се још вратити на ту виолину, јер ја сам је једном чуо свирати, али за сада велом, да ми је као *нова* грађа нека загонетка, шат су стручњаци нашли прави алам-камен у њој. У средини привлачи још пажњу на се нека справа с којом се прави шампањер од обичнога вина; интересантна ствар за сваког виолинују. Опасно сам још и један орманчић особито вештачкога цвећа, а при крају галерије су равни природни производ, разна уља, сардине вина у стакленима из Калифорније, сиров шећер из Лујзиане. Галерију завршује једна грдна справа, на којој жена, као какав споменик, и то за фабрикацију чисте воде, за пуњење сифона и запупача. Машина је проста, а уштеди много материјала и радне снаге; један радник производи 20,000 сифона дневно, а имаде разне величине од те машине те су и цене према томе различите, али наравно не мале. Фабриканат је *Џон Матју* из Њу-Јорка.

(Наставиће се)

(Добри ће у своје време на дневни ред.) Моле допуст преуав. надбискуп *Михаловић* на 8 дана, др. Малц на 10 дана, Турели из службених узрока на 12 дана, а Јулио Јелачић, јер да мора поћи на интернационални конгрес у Веч, на 8 дана. Дозвољује се свима.

Др. *Маканец* интерпелира: Када смо у Пешту послали регниколарну депутацију, закључио је сабор да с Мађари на чистар изведе и следећа питања: 1. гледе халерских заклада и штипендија, који надају на терет аутономног буџета, а по праву би се морали намирити из заједничких средстава; 2. гледе мировина, које мора Хрватска из своје кукавне пензије намиривати премда се у дочитати, који нису никада или барем само кратко време у Хрватској и Славонији служили, па ипак вуку мировину из аутономног буџета; 3. гледе устројства посебне хрватске поморске области у Селу, јер није ове краљевине достојно, да њезино приморје суде подређено туђој поморској области, а њезино бродови да плове под туђим мађарским стегом; најпосле: 4. гледе прорачуна беловарске жупаније, који наш аутономни прорачун одвише обтерећује, а ипак се Угарска увек хвали да придонеси за Хрватску жртве, што међутим нестоји, јер нам управ ради беловарске жупаније нарасте увек мањак. С тога узимам си част сл. регн. деп. упитати, што је свршила у том погледу и како они предмети стоје, — дочим се о тим стварима из извешћа рег. депутације ништо убавестити не може?

Председник *Живковић*: Морам најпре из формалнога гледишта на ову интерпелацију приметити, да се само влада, а не рег. депутација по појединцу интерпелирати може, па да би то могао учинити само сабор, од којег је краљевински одбор добио свој мандат. Ако се сабор с тим његовим назором слаже, онда би он предложио, нека сабор краљ. одбору наложи, да има у своје време и о тих послова точно извешће поднети. Ако међутим сабор мисли, да се на ову интерпелацију има одмах одговорити, то ће он замолити, да међутим председништво предузме друг његов други подпредседник *Петар Хорват*, да он узмогне с онога места одговорити, с којег ваља, наиме као заступник народа.

Др. *Маканец* није задовољан с овим одговором, јер он није као појединац, него као члан сабора, у лицу и у интересу сабора ову интерпелацију ставио и то тим више, што речени предмети у главном извешћу рег. депутације нити једном цилом речју нису споменути. Говорник дакле мисли, да би се на његову интерпелацију одма одговорити имало. Сабор међутим слаже се с назори *Живковића*, те пређе преко интерпелације *Маканца* на дневни ред.

Др. *Маканец*: Како је сабор у прошлом заседању изабрао делегацију у угарски сабор, онда јој је подељено налог, нека се заузме и за грађење колодвора у Карловцу. — Говорник, да је помно пратио разправе угарскога сабора, по није опасно, да би се хрватски заступници на угар. сабору тому налогу одазвали и тај предмет потакнули били. Чуди се, да су сви 31 хрватски заступника мислили, где би им дужност била говорити, те управља и на њи питање: Зашто нису у том погледу налог хрватскога сабора извршили?

Живковић пита: Има ли се ова интерпелација уважити, или прећи на дневни ред? — (Пређе се на дневни ред.)

Др. *Маканец*: Ако је тако, онда је узалудно, да сабор појединому којему члану, одбору или влади даје каква налог. Овај се једноставно неизврши, а када се пита: Зашто не? Пређе се преко питања на дневни ред.

Председник изјављује, да ће се концем седнице изабрати народно-господарствени одбор и један члан у законарски одбор.

Мразовић изправља свој прваши предлог онамо: да се законарски одбор помножи не с једним, него с три члана. (Примљено.)

ДОПИСИ.

У Ђурђеву, 1. Септембра 1873. Не могу пропустити, а да вам не јавим за нашег свештеника једног и другог, т. ј. оца и сина. Лане, кад је требало свештеника у нашем месту бирати, што је наш поп Гавра Николић и препоручивао свог сина Стевана (што је у Новом Саду ђакон био) народу, обећавао да ће свагда нуз народ, и за народ радити, и тако општини једногласно изабере га за свог пароха. Како је заваљо? Ево овако: Година већ дана, како је као парох у Ђурђеву, па још није дошао ни с једном придиком, а још мање да се народу заваљо на избору, него још на жалост против своје општине ради, прво са његовим кумом капетаном Николићем потајно ирадили су да је до квартира капетановог дошао, које је општина себи за школу тела узети, а то, што је он за квартир давао, дала би и општина, као што је оне друге и узела.

Кад ће велики жупан кроз баталијон проптовати, наручивао је наш поп Степа председнику црвене општине, Милошу Илином да одбор сазове онај дан, кад ће жупан доћи, да му се поклоне, и да на ручак у Жабаљ с тугори иде; овај му исти одговори, да су овде код нас генерали, фелдмаршали долазили, па није никад потраживано, да одбор црвени напред излази, па не ћемо ни сад,

Попа је на то одговорио: да је то сад наша власт, па треба да смо покори и понизи, па ћемо добити *риг и шуму*! Али нека попа наш Ђурђевачки ни један бригу не води о риту и шуми, него нека боље служи службу божију, да би народ вољу добио у цркву ићи, не као што је код нас наш попа, кад дете апостол чита, а он се тек горошадно из олтара продере: жури се. И са чим је из знањем збољено, кад је жупан кроз Ђурђево прошао, тешко да црвени одбор о том што зна, и треба ли жупану, да се званик попови су то наредили заједно са њимим кумом, г. капетаном Николићем, јер он је у Ђурђево пре један дан тамо био; на банкету у Жабљу из Ђурђева није нико био до наш попа Степа Николић.

Прошасте недеље дође коњаник из Жабља од солгабиросага и донесе писмо, у ком се кнезу налагало, да сутра општинско веће сазове, где ће се под председништвом г. капетана Николића седница држати, на то добу три жандара из Жабља, незнам шта је значио онај трећи, кад обично двојица само долазе. Сутра дан дође капетан Николић са још једним званичником срезким и тај дан буде наш бележник Јура Јовановић, привремено суспендован а на његово место капетан Николић намести Милоша Карапанцу, Жабаљчана веде из особите наклоности, као пријатеља, сигурно зашто је суспендован и Јовановић што није на банкету, ни у Сомбору, ни у Жабљу био и док избор посланика непрође.

Из Карловаца, 5. Септембра Да се Власи не сећају са свим нови гости песелавају нам овдашњи наш двор, и као што чујемо исти гости виде се у последње време живље у састанцима у Срему код наши реакционара. Тако: пре три недеље дана путовао је администратор Чортановачки, и парох Крчедински Стефан Јанковић преко Саса и Павова у Земун, где је два дана бавећи се реакционаре похађао. Вратив се с пута кући одма је овамо у Карловце дошао и у двор ишао, где га понајвише виђамо код познатог архиђакоња Пантелића. — Затим одма је парох Јанковић ишао у Бешку код „турског“ попе где је више по избор свештеника било, но најодобранији је био Саски стари реакциорар поп Руварач. Одатле је отишао парох Јанковић кући, а од куће је одма дошао овамо у двор. Парох Јанковић кад год дође овамо у Карловце, непропусти посетити познатог овдашњег без парохује пароха Васу Константиновића, који се такођер чешије у двору виђа.

Пре шест дана био је опет парох Јанковић овде, био је у двору и отишао је на једни коли са поп Васом Константиновићем у Нови Сад, где су два дана пробавили. Вратив се натраг били су у двору.

Већ трећи дан данас како је поп Васа отишао у Крчедин код чешијешег пароха Јанковића, и као што смо извештени, отишли су обиконо ноћу доле у Срем; сигурно ће сада преко Угриноваца, Шимуноваца и Сурчина — као што смо разумели — у Земун. Приметити нам је овде, да је пре неколико дана на поп Јанковићеви коли био овде у Карловци један земауца из „Земунскога Гласника“ познати трговац без дућана г. Томица Солар, који је поп Стеву Јанковића по Земуну и Београду водио.

Шта нију и шта раде, Бог их знаде: доста је да смо сад на чисто, због кога Чортановчани — као оно и Крчешевчани под администратором поп Јојом — немогу да добију већ осамвајет месеци свога пароха, јер не ће да се расписне за Чортановце стечај, при свем том, што непрестано за ово Чортановчани моле и преклињу код двора: Баш пре неколико дана ишли су опет Чортановчани у двор, да за распис стечаја моле, јер им је досадило ићи чак у Крчедин сат и по хода по свештеника. У двору су питани изасланици, кокове новине читају и држе, и када су одговорили „Заставу“, речено им је: пак идите „Застави“ шта долазите овамо да тражите благодјејанија. (Ни су то „благодјејанија“ вања, него *дужности* ваше, које ако занемарите, одузети ће вам се народна „благодјејанија“, што ји уживате. Али безобразлук остаје безобразлук и под камилдавом. У.) Те тако ни дан данас од стечаја ништа. Поп Јанковић по три недеље дана на путу, — а пошто Чортановчани ни на Секованије ни вечерња ни јутрења ни службе немају, и што никада скоро вечерња а мало кад јутрење се држи, и што поп Јанковић бере у Чортановци као администратор целу плату, сесију, квартир и штолу поред тога, што и у Крчедину опет целу плату и све друго подпуно имаде — то никоме ни мукајет. Напротив ово је ваљда награда таквим поповима за њихова тумарање.

Ако се буду такви токмоци и даље овде налазили, и по Срему кретали — и док чујем зашто се крећу — јавићу вам. С.

ИЗВОД ИЗ ЗАПИСНИКА

главне скупштине 1. сремског вињарског деоничарског друштва дана 16. (28.) авг. 1873.

Под председништвом г. Паје Арсенића главног равнатеља и у присутности чланова равнатељста г. Теофила Јовановића, Косте Марковића благајника и остали многобројно сакупљени деоничара држале.

Кад је поглавити г. срезки судија Јура Вуковић као повереник сл. жуп. сремске у просторије вињарског друштва ступио, прогламује г. Паје Арсенић скупштину отвореном. Бр. 1. Читано је извешће равнатељства о савременом деловању како равнатељства, тако и осталих припомоћних чланова, а затим поједино прочитана буде и биланса стању друштвеног иметка. —

